

SAKSFRAMLEGG

Sakshandsamar: Ove Sæbø	Arkivkode: FA-X06
Arkivsaksnr: 22/807	Løpenr: 23/4248
Sakstype: Politisk sak	

SAKSGANG

Styre, utval, komité m.m.	Møtedato	Saksnr
Formannskapet	01.06.2023	032/2023
Kommunestyret		

Vurdering av tiltak for å bekjempe relativ fattigdom

01.06.2023 Formannskapet:

Handsaming i møtet:

Rådmannen sitt framlegg vart samrøystes vedteke.

FORM- 032/2023 Vedtak:

Samnanger kommune etablerer ny teneste kalla *familielos*. Denne vert lagt til eining for livsmeistring og skal ha følgande føringar:

1. Stillingsstorleik 30 – 50 %.
2. Plan og informasjon for tenesta skal utarbeidast. Oppstart av tenesta skal skje seinast 01.01.24
3. Innsatsområda skal vere:
 - Tett-på-samarbeid med barnehagane, skulane og helseeininga for å drive førebyggjande arbeid. Dette skal skje etter oppsett plan og med fast saksliste.
 - Tett-på-arbeid inn mot familiar og einskildpersonar i Samnanger som opplever relativ fattigdom. Føremålet er å kunne bidra med konkret rådgjeving og rettleiing knytt til økonomiske – og øvrige forhold som kan påvirke levekår negativt. Familielosen skal kunne tilby relasjonell støtte, handlingsplan over tid, hjelp i møte med ulike øvrige tenestemråde (koordinering, tilrettelegging og oppfølgingsstøtte).
4. Det vert utarbeidd oversikt over aktuelle tiltak familielosen kan hjelpe med. I tillegg oversikt og funksjon som øvrige tenestemråde kan bidra med inn i arbeidet. Livsmeistring har koordineringsansvar.
5. Tilbodet er frivillig. Familielosen vil ha ei oppsøkande og inviterande tilnærming.
6. Kostnadane for tenesta skal dekkast innanfor budsjettamma til sektor helse og omsorg.
7. Tilbodet skal rapporterast om til kommunestyret saman med den årlege barnevernrapporteringa.

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Samnanger kommune etablerer ny teneste kalla *familielos*. Denne vert lagt til eining for livsmeistring og skal ha følgjande føringar:

1. Stillingsstorleik 30 – 50 %.
2. Plan og informasjon for tenesta skal utarbeidast. Oppstart av tenesta skal skje seinast 01.01.24
3. Innsatsområda skal vere:
 - Tett-på-samarbeid med barnehagane, skulane og helseeininga for å drive førebyggjande arbeid. Dette skal skje etter oppsett plan og med fast sakliste.
 - Tett-på-arbeid inn mot familiar og einskildpersonar i Samnanger som opplever relativ fattigdom. Føremålet er å kunne bidra med konkret rådgjeving og rettleiing knytt til økonomiske – og øvrige forhold som kan påvirke levkår negativt. Familielosen skal kunne tilby relasjonell støtte, handlingsplan over tid, hjelp i møte med ulike øvrige tenesteområde (koordinering, tilrettelegging og oppfølgingsstøtte).
4. Det vert utarbeidd oversikt over aktuelle tiltak familielosen kan hjelpe med. I tillegg oversikt og funksjon som øvrige tenesteområde kan bidra med inn i arbeidet. Livsmeistring har koordineringsansvar.
5. Tilbodet er frivillig. Familielosen vil ha ei oppsøkande og inviterande tilnærming.
6. Kostnadane for tenesta skal dekkast innanfor budsjettramma til sektor helse og omsorg.
7. Tilbodet skal rapporterast om til kommunestyret saman med den årlege barnevernrapporteringa.

Dokument som ikkje er vedlagt:

- <https://www.fn.no/tema/fattigdom/fattigdom>
- <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekår/statistikk/fattigdomsproblemer-levekårsundersøkelsen/artikler/900-000-nordmenn-vil-ikke-klare-en-stor-uforutsett-utgift>
- <https://vfb.no/vart-arbeid/arkiv/coca-cola/>
- <https://www.reddbarna.no/vart-arbeid/barn-i-norge/barn-i-fattige-familier/>
- <https://www.buudir.no/fagstotte/produkter/veileder-fattigdom/#heading-contentlink-32422>
- https://www2.buudir.no/Statistikk_og_analyse/Barnefattigdom/#/4623
- <https://www.sos-barnebyer.no/vart-arbeid-i-norge/familiepartner>
- [Kristiansand kommune - Nye mønstre – trygg oppvekst](#)

Oppsummering:

Kommunestyret vedtok i samband med budsjettsaka i desember 2022 at rådmannen skulle vurdere løysingar for å bekjempe relativ fattigdom. Dette vart delvis konkretisert gjennom å føreslå å opprette eit nytt tenestetilbod for føremålet.

Rådmannen har vurdert løysing som inneber oppretting av *familielos*, som vert organisert under eining for livsmeistring. Tenesta skal samarbeide med barnehagar, skular og helseteneste i arbeidet med å kunne komme tidleg inn blant familiar/personar som opplever relativ fattigdom. Føremålet er å komme tett på aktuelle i målgruppa som kan ynskje seg god relasjonell rettleiing som kan bidra til å styrke dei økonomiske forholda/føresetnadane i slik grad at levkåra vert betre

Saksopplysningar:

Bakgrunn for saka:

Kommunestyret vedtok i budsjettsaka i desember 2022 (saknr. 079/2022, pkt. 1A) følgende:

Relativ fattigdom:

Rådmannen får i oppgave å vurdere løysingar for å bekjempe relativ fattigdom i Samnanger kommune. Som del av dette arbeidet ber kommunestyret rådmannen vurdere følgjande løysing:

Kommunen opprettar eit nytt tenestetilbod der ein skal kontakte familiar som lever med relativ fattigdom, der familiare blir møtt med respekt og forståing for at det er familiare sjølv som veit kva utfordringar dei har. På grunnlag av møta med familiare skal det setjast opp tilpassa støttetiltak/handlingsprogram for den enkelte familie. Det skal i oppfølginga av familiar vere satsing på økonomisk rettleiing. Det nye tenestetilbodet må ha eit særskilt koordineringsansvar for å involvere kommunen sine samla tenester til støtte for familiare som lever i relativ fattigdom.

Det skal i vurdering av løysingar vere ei målsetting å nytte kommunen sine tilgjengelege ressursar, at det ikkje nødvendigvis skal medføre fleire tilsette men at arbeid og løysingar inngår som del av den drifta som kommunen har i dag.

Kommunestyret oppfordrar rådmannen til å hente kunnskap og inspirasjon frå «Familiepartner», ei løysing utvikla av SOS-barnebyer.

Kommunestyret oppfordrar rådmannen til å hente kunnskap og inspirasjon frå ReHabiliteringsklinikken v/ Helse Bergen.

Kommunestyret gjer rådmannen fullmakt til å vurdere og eventuelt søkje om Samnanger kommune skal bli med i det statlege forsøksprosjektet om Frikommune. Søknadsfrist er forventa å vere første halvår i 2023.

Rådmannen rapporterer om arbeidet til formannskap og kommunestyre.

I budsjettsaka vart det i tillegg bede om at rådmannen kjem med vurdering av tiltak knytt til straumstøtte til privatpersonar, støtte til varmepumpe og fritidskort. Desse punkta er tatt med i rekneskapssaka og disponering av overskot for 2022.

Korleis forstå relativ fattigdom?

FN definerer *relativ fattigdom* som fattigdom sett i forhold til størstedelen av befolkninga i eit land. Dersom ein er fattigare enn dei fleste i landet, opplever ein relativ fattigdom.

EU har satt si grense til å vere mindre enn 60 % av medianinntekta. OECD set grensa til 50 %.

Dei siste 10 åra har delen relativt fattige i Noreg gått opp frå å omfatte 8 % av befolkninga til nå å gjelde rundt 11 % (www.reddbarna.no). Til dømes seier 150 000 personar (3,6 % av befolkninga) at dei ikkje har råd til å gå til tannlegen. Fleire enn 900 000 nordmenn har ikkje moglegheit til å klare ei uføresett utgift på 19 000 kroner, og over 300 000 personar har ikkje råd til å reise på ferie (kjelde: SSB).

På nasjonalt nivå kan ein rekne at 2 – 3 barn i kvart klasserom veks opp med foreldre som har dårleg råd. Dette utgjer over 110 000 barn. Familiar/personar som opplever relativ fattigdom har høgare representasjon i dei store byane

For 16 % av befolkninga vert utfordringa at dei ikkje har råd til å miste *materielle* goder (bytte utslitne møblar, bytte utsliten bil, gå til tannlegen, halde bustaden passeleg varm m.m.). I tillegg kjem utfordringar knytt til *sosiale* goder (ferie, ete ute, ta del i fritidsaktivitetar, bruke pengar på seg sjølv). Fråvær/reduksjon av materielle og/eller sosiale goder kan føre til betalingsproblem, helseutfordringar sosial tilbaketrekking/isolasjon,

Grupper i befolkninga som vert råka oftare enn andre:

- Unge einslege, einslege forsørgjarar, par med små barn og familiar med tre eller fleire barn, innvandrarar, langtidsarbeidslause, langtidssjuke og mottakarar av sosialhjelp
- Pensjonistar, mellom anna alderspensjonistar som bur aleine
- Uføretrygda
- Heimlause
- Personar på rehabilitering etter fengselsopphald
- Innvandrarar med ikkje-vestleg bakgrunn (denne gruppa er sterkt overrepresentert blant personar med langvarig låg inntekt)
- Personar med psykiske lidningar
- Rusavhengige

Fleire av gruppene som er nemnde over aukar i forhold til resten av befolkninga. Ettersom befolkninga i tillegg generelt sett blir eldre, kjem utfordringane og kostnadane til å auke.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (bufdir) syner i oversikten under til tal barn knytt til ulike buforhold/hushaldningstypar. Utvalet er i denne saksutgreiinga gjort for å illustrere omfang (tala er til dels overlappende).

Kategori	Samnanger	Vestland
Barn i hushaldningar med vedvarande låginntekt (2020)	29	11976
Barn i hushaldningar med vedvarande låginntekt utan yrkestilknytta personar (2020)	14	5630
Barn i hushaldningar med vedvarande låginntekt som mottok meir enn halvparten av sama inntekt gjennom off. overføringar (2020)	18	6319
Barn i hushaldningar med vedvarande låginntekt der hovudforsørgjar har låg utdanning (2020)	17	6038
Barn i hushaldningar med einsleg forsørgjar (2020)	45	16315
Barn i hushaldningar utan yrkestilknytta personar (2020)	20	7105
Barn i hushaldningar der minst ein person mottok uføretrygd (2020)	56	9040
Barn i hushaldningar med vedvarande låginntekt som bur trangt (rom og kvm) (2021)	8	5533
Barn (0 – 5 år) i hushaldningar med vedvarande låginntekt som bur i leigd bustad (2021)	6	1868
Barn (6 - 17 år) i hushaldningar med vedvarande låginntekt som bur i leigd bustad (2021)	9	4765

Eldre (65 år+) som bur i Samnanger er også ei sårbar gruppe med omsyn til relativ fattigdom. Desse vil også kunne erfare mange av dei same konsekvensane som øvrige dersom dei opplever relativ fattigdom.

Konsekvensar

Rådmannen har valgt å knytte relativ fattigdom til temaet *barn som veks opp i fattige familiar* i Noreg. Fattige familiar i Noreg inngår i forståinga relativ fattigdom.

Barn har krav på eit særleg vern og merksemd gjennom oppveksten. Tilnærminga er også relevant for å kunne arbeide imot at fattigdom vert reproduisert. I Samnanger er me på eit tilnærma individnivå med omsyn til ein del moglege tiltak. Det tilseier at me kan i beste fall bryte ein del forhold knytt til mellom anna negativ sosial arv.

26 % av barn som veks opp med sosialhjelp, mottar sjølve sosialhjelp som vaksne. Talet er 5,4 % (2014) når ein kjem frå familiar utan sosialhjelp.

Barn vert i høg grad påverka av foreldra sin økonomiske situasjon. Det skjer gjennom avgrensa tilgang på næringsrik mat, foreldre som strevar med å få endane til å møtast – framfor å vere

foreldre, tilstrekkeleg varme i heimen, tilgang på leiketøy/utstyr/materiell som er naudsynt i kvardagen, tilgang på fritidsaktivitetar, skam knytt til å opne heimen for vener m.m.

Organisasjonen *Voksne for barn* viser til at sidan år 2000 er talet fattige barn i Noreg dobla. Rådmannen vil nytte omgrepet *fattige familiar* då det ikkje er økonomi direkte knytt til barn som skal ha merksemda.

Fattigdom er ein av dei største risikofaktorane me kjenner for utvikling av psykiske helseplager. Risiko for å utvikle angst, depresjon og åtferdsproblem er seks gonger høgare hjå barn som veks opp i fattigdom, enn for andre barn. I tillegg kan det få innverknad for mellom anna språkutvikling, skulegong og utdanning, helse og korleis livet vert som vaksen.

Konsekvensar av fattigdom for barn (www.bufdir.no):

- Opplever oftare enn andre å måtte flytte vekk frå sitt nærmiljø
- Bur trongare og dårlegare, bur sjeldnare i ein bustad som familien sjølv eig
- Har oftare dårlegare bustandard og utrygge bumiljø
- Har større risiko for fysiske og psykiske helseplager på kort og lang sikt
- Opplever større ulikskapar knytt til oppleving av meistring, sosial støtte, stress og einsemd. Opplever i større grad å vere bekymra
- Tek med seg familien sine bekymringar på skulen, noko som kan gje utslag i konsentrasjonsvanskar og svakare læring. Ein del barn får heller ikkje tilstrekkeleg oppfølging av skulearbeidet i heimen
- Einsemd og oppleving av utanforskap. Ungdom frå lågare sosiale lag manglar i større grad fortrulege vener enn andre, og er meir utsett for mobbing

Fakta grunnlag, problemskildding og moglege løysingar:

I vedtaket frå kommunestyret blir det bede om at rådmannen vurderer løysingar som skal bekjempe relativ fattigdom, og som ein del av dette arbeidet vurdere løysing knytt til nytt tenestetilbod. Rådmannen har i denne samanheng vurdert at det ligg ein relativt stor og omfattande korttids- og langtidsgevinst i sjølve tenestetilbodet. Difor er det ikkje vurdert ytterlegare løysingar på noverande tidspunkt.

I vurderinga av moglegheiter tok rådmannen kontakt med SOS Barnebyer v/ Bente Jørgensen. Jørgensen er fagrådgevar og prosjektleiar for «Familiepartner». Familiepartner er eit hjelpetiltak gjennom barneverntenesta som skal førebygge omsorgsovertakingar. Familiepartneren skal jobbe saman med barn og foreldre om store og små utfordringar familien slit med. I tillegg skal familiepartneren ha oversikt over den heilskaplege situasjonen til familien og gje støtte på dei områda det er behov for hjelp. Partneren vil vere ei viktig brikke i samarbeidet mellom dei ulike hjelpeinstansane.

Vidare i kommunestyrevedtaket er ReHabiliteringsklinikken v/ Helse Bergen og ordninga Frikommune peika på som kjelder til kunnskap og inspirasjon. Begge desse har vore undersøkt, men det var Familiepartner som stod fram som ei løysing det var mest aktuelt å ta utgangspunkt i.

Kristiansand kommune har etablert tilbod med *familiekoordinator* i prosjekt *Nye mønstre*. Dette inneber ein kontaktperson inn i hjelpeapparatet. Dette skal sikre rett hjelp til rett tid, til både barn og vaksne i deltakarfamilien. Målgruppe er familiar med lav inntekt der barna har risiko for å utvikle helseutfordringar og utanforskap. Familiene skal rekrutterast gjennom NAV, helseteneste, oppfølgingsteneste, barnevernteneste, skule, barnehage eller helsestasjon. Dette tilbodet er tett opp til det tenestetilbodet rådmannen her føreslår å etablere.

Problemstillinga som ligg til grunn i Samnanger er skissert i vedtaksteksten og kan spesifiserast i ei bestilling på følgjande vis:

1. Det skal opprettast eit nytt tenestetilbod.

2. Innsatsområdet skal vere familiar som lever i relativ fattigdom.
3. Familiene skal møtast med respekt og forståing. Det er familiene sjølve som veit kva utfordringar dei har.
4. Tenestetilbodet inneber å hjelpe mottakar med å setje opp tilpassa støttetiltak eller handlingsprogram. Tenestetilbodet skal særleg satse på økonomisk rettleiing.
5. Tenestetilbodet skal sikre koordinering for å involvere kommunen sine samla tenester for å hjelpe mottakar.

Med utgangspunkt i denne bestillinga føreslår rådmannen følgande løysing:

1. Samnanger kommune etablerer eit tenestetilbod under eining for livsmeistring kalla *familielos*. Det vil bli nytta ein 30 – 50 % stillingsressurs som i sin stillingsinstruks skal ha definert ansvar. Det vert utarbeidd ein plan og informasjon om tenesta, korleis ein kan komme i kontakt med tenesta, og kva tenesta kan hjelpe med. Informasjonen må tilpassast på eit vis som treff målgruppa. Familielosen må få kompetansepåfyll i tråd med tenesteinnhaldet.
2. Innsatsområda skal vere fleire:
 - Familielosen skal arbeide tett med barnehagane og skulane for å drive førebyggjande arbeid.
 - Familielosen skal arbeide tett med helseeininga for å drive førebyggjande arbeid.
 - Familielosen skal rette seg inn mot familiar og einskildpersonar i Samnanger som opplever relativ fattigdom. Føremålet er å kunne bidra med konkret rådgjeving knytt til økonomiske – og øvrige forhold.
1. Livsmeistring utarbeider retningslinjer for korleis familielosen skal nærme seg på respektfullt vis. Ein trygg og ærleg relasjon skal søkjast etablert – dette er familielosen sitt hovudansvar. Einingsleiar for livsmeistring utarbeider i planen/retningslinjene krav til tenesta med omsyn til føremålstenleg dialog med brukarar. Det er mottakarar som avgjer om, og kor mykje hjelp han/ho ynskjer. Brukar kan avslutte tilbodet/hjelpa kva tid som helst.
2. Einingsleiar for livsmeistring utarbeider ei oversikt over aktuelle tiltak som familielosen kan bidra med. Dette skal omhandle tema knytt til økonomi (døme: søkje startlån, budsjett, søknader om ulike støttetiltak, bustønad, forpliktingar til bank m.m.). Tiltaka må visast tydeleg, samt kva ressursen kan bidra med. Til dømes vil forhold som NAV-tenesta forvaltar vere eit område der familielosen kan vise veg, avtale møte og følgje vedkommande i møte – som ei støtte. Ved fleire tiltak over tid er det ressursen sitt ansvar å hjelpe med å utarbeide ein konkret plan som familielosen hjelpe mottakar med å følgje opp. Familielosen er ikkje økonom, men kan hjelpe mottakar med å vise veg og støtte i spørsmål som relaterer seg til økonomiske forhold. Dersom det er behov for økonomikompetanse utover dette, skal familielosen kople på økonomikontoret, NAV eller andre.
3. Barnevernleiar utarbeider oversikt øvrige tenesteområde skal kunne støtte mottakar med. Dette er ressursane familielosen skal kunne nytte seg av. Aktuelle er NAV-tenesta, økonomikontoret, skulane, barnehagane, helseeininga, kulturkontoret m.m.

Tenesta skal vere i drift seinast 01.01.24.

Vurderingar og konsekvensar:

Rådmannen si vurdering er at tenestetilbodet er ei fornuftig omstilling av allereie eksisterande ressursar. I tillegg krev det tettare koordinering med øvrige tenesteområde. Effekten for den einskilde innbyggjar/familie som nyttar tenesta vil vonaleg vere stor, då dette er ei målretta hjelp/støtte som er vanskeleg å sjå føre seg er tilgjengeleg på andre vis. Fleire vil få tilgang på

koordinerte tenester, og levekårsutfordringar kan for mange endrast i positiv lei.

I tillegg vil det vere eit steg i retning av å omstille oss for tyngre satsing på førebyggjande arbeid, noko kommunen må søkje å få til for å kunne ta ned høge reparasjonskostnader på seinare tidspunkt, jf. t.d. helseutfordringar, barneverntiltak m.m.

Slik situasjonen no er i barnevernet vårt vil det vere råd å gjennomføre ei slik førebyggjande satsing innanfor dei ressursar som ligg i budsjettet. Einingsleiar har i tillegg søkt prosjektmidlar som også kan nyttast inn i dette arbeidet.

Det er råd å vente seg at barnehagane og skulane gjennom det nye tenestetilbodet vil få ei tettare kopling til førebyggjande (barnevern-)arbeid. På sikt vil dette kunne auke føresetnadar for at barn og elevlar kan meistre kvardagen og livet betre.

Med omsyn til økonomi krev ikkje tiltaket løyvingar per no, men kan langt på veg løysast innanfor sektoren si ramme. Det er råd å sjå føre seg at tiltaket vil ha ein langsiktig positiv effekt på kommunen sin økonomi ved at førebygging kan redusere behovet for meir omfattande og kostnadskrevjande tiltak på seinare tidspunkt.

Tiltaket vil bli kopla til kommunen sin plan (under arbeid) for å førebygge at barn og unge vert utsett for omsorgssvikt eller utviklar åtferdsvanskar.

Konklusjon:

Rådmannen rår til at det vert etablert eit nytt tenestetilbod kalla *familielos*. Tilbodet vert organisert under eining for livsmeistring. Føremålet er å tilby aktiv hjelp og støtte personar/familiar som opplever relativ fattigdom. Tenestetilbodet skal fokusere på økonomisk rettleiing og støtte for å komme ut av relativ fattigdom. Tenestetilbodet skal vere i drift seinast 01.01.24.